

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Β. Είδη δευτερευουσών προτάσεων

 Επιλέγω, ανοίγω τον παρακάτω σύνδεσμο και μελετώ το υλικό:

[Συγκεντρωτικοί πίνακες με τα είδη σύνδεσης και τα είδη των δευτερευουσών προτάσεων](#)

 Μελετώ τη θεωρία για τις ονοματικές προτάσεις επιλέγοντας τον παρακάτω σύνδεσμο:

B1. Ονοματικές και επιρρηματικές προτάσεις

Εξασκούμαι ανοίγοντας και επιλύοντας την παρακάτω:

 [άσκηση](#) στις ονοματικές προτάσεις

B2. Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις

 Εστιάζω στη θεωρία για τις ειδικές προτάσεις

Ειδικές

Εξασκούμαι επιλύοντας την παρακάτω άσκηση.

 Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα με βάση τις προτάσεις που σας έχουν δοθεί:

δευτερεύουσα πρόταση	είδος	εξάρτηση	εισαγωγή	συντακτική θέση

α. Απέδειξε ότι είναι γενναίος

β. Λέγεται ότι έφυγε για το εξωτερικό

γ. Η γνώμη του, ότι πρέπει να τηλεφωνήσουμε στον γιατρό, είναι σωστή

δ. αυτό μόνο τον στενοχωρούσε, πως δεν είχε νέα τους

ε. Είναι βέβαιο ότι έφυγε για την Αμερική

στ. Καταλαβαίνω πως έχεις αγωνία

ζ. Έδειξε ότι δεν φοβάται τους κινδύνους

- η. Έχω τη γνώμη ότι πρέπει να ξεκουράζεσαι περισσότερο
- θ. Υπολογίζεται ότι αύριο θα φύγουν από την Αθήνα πολλοί κάτοικοι
- ι. Είναι αλήθεια ότι η Άννα παντρεύτηκε

B3. Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις

Βουλητικές

Εξασκούμε επιλύοντας την παρακάτω άσκηση.

- ✎ Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα με βάση τις προτάσεις που σας έχουν δοθεί:

δευτερεύουσα πρόταση	είδος	εξάρτηση	εισαγωγή	συντακτική θέση

- α. Μπορεί να γελάστηκες
- β. Επιθυμώ να πάω διακοπές
- γ. Συμφέρει να αγοράσεις αυτό το σπίτι
- δ. Αυτό μόνο επιθυμώ, να πετύχεις στις εξετάσεις
- ε. Είναι ώρα να πηγαίνουμε
- στ. Η επιθυμία του να δει τον πατέρα του τον έφερε στην Ελλάδα
- ζ. Γίνεται να μην σε σκέφτηκαν οι φίλοι σου;
- η. Δυσκολεύομαι να διαβάσω αυτό το βιβλίο
- ι. Ενδέχεται να μας τηλεφωνήσει το απόγευμα

B4. Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις

Ενδοιαστικές

Εξασκούμε επιλύοντας την παρακάτω άσκηση.

- ✎ Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα με βάση τις προτάσεις που σας έχουν δοθεί:

δευτερεύουσα πρόταση	είδος	εξάρτηση	εισαγωγή	συντακτική θέση

- α. Φυλάξου να μην αρρωστήσεις

- β. Ένα μόνο με ανησυχεί, μήπως εγκαταλείψει τις σπουδές του
- γ. Με τρομάζει μήπως κάποιος κλέφτης μπει το βράδυ στο σπίτι
- δ. Φοβάται μήπως δεν πάρει άδεια για τις καλοκαιρινές διακοπές του
- ε. Κοίταξε μη σου ξεφύγει αυτό που σου είπα
- στ. Τρέμω μήπως τον αναγνωρίσουν
- ζ. Μας ανησυχεί μήπως δεν γυρίσει ξανά
- η. Ζούσε με τον φόβο μήπως πεθάνει η μητέρα του
- ι. Ένα μόνο φοβόταν, μην τύχει και χιονίσει

Εξασκούμει ανοίγοντας και επιλύοντας τις παρακάτω ασκήσεις:

- ✍ Να βρείτε το είδος των ονοματικών προτάσεων και ως τι χρησιμοποιούνται
- ✍ Να βρείτε το είδος των ονοματικών προτάσεων και ως τι χρησιμοποιούνται
- ✍ Να βρείτε το είδος των ονοματικών προτάσεων και ως τι χρησιμοποιούνται
- ✍ Να βρείτε τις ειδικές, βουλευτικές και ενδοιαστικές προτάσεις και να προσδιορίσετε τον συντακτικό τους ρόλο

Γ. Λεξιλόγιο – Πολυσημία της λέξης

Πολυσημία ονομάζεται το φαινόμενο κατά το οποίο η ίδια λέξη έχει δύο ή περισσότερες σημασίες, που όμως έχουν εμφανή σημασιολογική σχέση μεταξύ τους, έτσι ώστε το ένα νόημα να μπορεί να θεωρηθεί επέκταση του άλλου,

π.χ. η λέξη φύλλο έχει τις εξής σημασίες:

- φύλλο δέντρου
- φύλλο χαρτιού
- φύλλο τράπουλας
- φύλλο πίτας
- φύλλο ντουλάπας κ.λπ.

☞ Κάθε λέξη γεννιέται με μία μόνο σημασία, και με τον καιρό αποκτά διάφορες **σημασιολογικές αποχρώσεις**. Όμως, ακόμη και τότε συνεχίζει να διατηρεί τον αρχικό σημασιολογικό της πυρήνα.

☞ Τα **αίτια** που αλλάζουν τις σημασίες των λέξεων είναι πολιτιστικά και ψυχολογικά.

☞ Η σημασία μιας λέξης με την πάροδο του χρόνου μπορεί:

- ο **να πλατύνει**, π.χ. η λέξη ανδράποδο αρχικά σήμαινε «αιχμάλωτος πολέμου που πουλιέται ως δούλος», με τον καιρό η σημασία της διευρύνθηκε και πήρε την έννοια «δούλος» και σήμερα σημαίνει «ανελεύθερο άτομο, άνθρωπος που χειραγωγείται από τους άλλους»
- ο **να στενέψει**, π.χ. η λέξη ρήμα αρχικά σήμαινε «λόγος, λέξη» και σήμερα σημαίνει «το κλιτό μέρος του λόγου που φανερώνει ότι ένα υποκείμενο ενεργεί, παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση»
- ο **να χειροτερέψει**, π.χ. η λέξη μοχθηρός αρχικά σήμαινε «αυτός που καταβάλλει μόχθο, που ασχολείται με χειρωνακτικές εργασίες» και σήμερα σημαίνει «κακεντρεχής, χαιρέκακος»
- ο **να καλυτερέψει**, π.χ. η λέξη λεβέντης αρχικά σήμαινε «ναύτης που ανήκει στο σώμα πυροβολητών, πειρατών από την Ανατολή», στο Μεσαίωνα πήρε τη σημασία «απείθαρχος, παράτολμος νέος» και σήμερα σημαίνει «άντρας με ωραίο παράστημα, τίμιος, ευθύς, παλικάρι».

✍ Η πολυσημία των λέξεων μπορεί να οδηγήσει σε παρεξηγήσεις, και γι' αυτό χρησιμοποιείται πολύ από τους ευθυμογράφους (στη γελοιογραφία, στο θέατρο, στον κινηματογράφο), που δημιουργούν έτσι χιουμοριστικές καταστάσεις.

✍ Ο επιστημονικός λόγος αντλεί λέξεις από την κοινή χρήση και τους προσδίδει ιδιαίτερο περιεχόμενο (π.χ. η λέξη αγγείο έχει διαφορετική σημασία στην Ιατρική από ό,τι στην καθημερινή χρήση) αλλά συμβαίνει και το αντίθετο: λέξεις από διάφορες επιστήμες διαχέονται στην κοινή χρήση με την ίδια ή παραλλαγμένη σημασία (π.χ. η λέξη μικρόβιο στη Βιολογία σημαίνει «οποιοσδήποτε ζωντανός οργανισμός δεν είναι ορατός με γυμνό μάτι αλλά μόνο με μικροσκόπιο» ενώ στον καθημερινό λόγο σημαίνει «βλαβερός οργανισμός που προκαλεί μολύνσεις»).

✍ Ανάμεσα στις γλωσσικές ποικιλίες περιλαμβάνονται και εκείνες που συνδέονται με διάφορες επαγγελματικές δραστηριότητες, οι οποίες ονομάζονται **ειδικές γλώσσες**. Τέτοιες είναι η γλώσσα των νομικών, των γιατρών, των μηχανικών, των ψαράδων, των μαθηματικών κ.λπ. Οι ειδικές γλώσσες χαρακτηρίζονται από λεξιλογικές διαφορές που οφείλονται είτε στη χρήση ειδικών όρων είτε στη χρήση καθημερινών λέξεων που φορτίζονται σημασιολογικά.

Σπυρογιάννη Μαρία, Νεοελληνική γλώσσα, Γ' Γυμνασίου, εκδόσεις Βολανάκη

Δ. Διατύπωση αιτιολογημένων κρίσεων

Πολλές φορές ο ομιλητής ή ο συντάκτης ενός κειμένου πρέπει να αιτιολογήσει μια άποψη που διατυπώνει:

- ο όταν θέλει να εκφράσει την αρέσκεια ή την απαρέσκειά του για κάτι (μια κατάσταση, ένα αντικείμενο, ένα καλλιτεχνικό έργο κ.λπ.)
- ο όταν αναφέρεται σε θέματα που προκαλούν αντιπαραθέσεις μεταξύ ατόμων ή κοινωνικών ομάδων.

Όταν λοιπόν παίρνουμε θέση για ένα ζήτημα ή εκφράζουμε μια κρίση για ένα θέμα, είναι καλό να τη διατυπώνουμε με **σαφήνεια** και να την **αιτιολογούμε**, δηλαδή να παρουσιάζουμε στοιχεία που να τη στηρίζουν και να αποδεικνύουν την ορθότητά της.

Όταν διατυπώνουμε αιτιολογημένες κρίσεις, έχουμε σκοπό να πείσουμε τον αποδέκτη να συμφωνήσει με την άποψή μας. Έτσι, όσο πιο τεκμηριωμένη είναι η αιτιολόγηση της θέσης μας, τόσο πιο πιθανό είναι επιτύχουμε τη συναίνεση του συνομιλητή μας.

Τα τεκμήρια που χρησιμοποιούμε πρέπει: **α.** να είναι κατάλληλα ώστε να στηρίζουν την κρίση που διατυπώνουμε, **β.** να χαρακτηρίζονται από νοηματική αλληλουχία.

Τα στοιχεία της τεκμηρίωσης μπορεί να προέρχονται από την καθημερινή ζωή και τις εμπειρίες μας ή από το χώρο της κοινής γνώσης.

Σπυρογιάννη Μαρία, Νεοελληνική γλώσσα, Γ΄ Γυμνασίου, εκδόσεις Βολανάκη

Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

- ❖ Διακρίνει τον άνθρωπο από τα άλλα έμβια όντα.
- ❖ Εκφράζει συναισθήματα.
- ❖ Διευκολύνει την επικοινωνία και κατ' επέκταση συντελεί στην επίτευξη της ομαλής κοινωνικής συμβίωσης.
- ❖ Διαδίδει γνώσεις, εμπειρίες.
- ❖ Συμβάλλει στην πνευματική και ψυχική καλλιέργεια του ανθρώπου.
- ❖ Προάγει τις επιστήμες, τις τέχνες, τα γράμματα, τον πολιτισμό.
- ❖ Κοινωνικοποιεί το άτομο.
- ❖ Προσφέρει αισθητική καλλιέργεια και απόλαυση στον άνθρωπο.
- ❖ Συντελεί στη διαμόρφωση ολοκληρωμένης προσωπικότητας.
- ❖ Με το λόγο οι πολίτες διεκδικούν τα δικαιώματά τους, αγωνίζονται για ελευθερία, δικαιοσύνη και αξιοκρατία.
- ❖ Η γλώσσα έχει διαλεκτική σχέση με τη σκέψη.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

- ❖ Καλλιεργείται για 4000 χρόνια ως προφορικός λόγος και 3000 χρόνια ως γραπτός.
- ❖ Διακρίνεται από ιστορική συνέχεια και ενότητα.
- ❖ Διαθέτει λεξιλογικό πλούτο, μουσικότητα.
- ❖ Έχει δύναμη αφομοίωσης ξένων λέξεων.

- ❖ Έχει τροφοδοτήσει το λεξιλόγιο όλων των ευρωπαϊκών χωρών.
- ❖ Έχει δώσει στον παγκόσμιο πολιτισμό βασικές έννοιες-λέξεις.

ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

- ❖ Λεξιπενία. Περιορίζεται το γλωσσικό όργανο σε τέτοιο βαθμό ώστε γίνεται ανεπαρκές για την έκφραση σκέψεων και συναισθημάτων.
- ❖ Εκτεταμένη χρήση αρκτικόλεξων-συντομογραφιών.
- ❖ Σολοικισμοί (η λανθασμένη χρησιμοποίηση συντακτικών μορφών της γλώσσας στον προφορικό ή το γραπτό λόγο)
- ❖ Σημασιολογική σύγχυση και αδυναμία ακριβούς διατύπωσης.
- ❖ Γλωσσική ξενομανία , εισροή πολλών ξένων λέξεων στην ελληνική γλώσσα (στο λεξιλόγιο των νέων, στις επιγραφές, στα ΜΜΕ...)

ΑΙΤΙΑ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΕΝΔΕΙΑΣ

- ❖ Ανεπάρκεια της προσφερόμενης γλωσσικής παιδείας.
- ❖ Ο ρόλος των σύγχρονων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Η εικόνα έχει αντικαταστήσει το λόγο σε μεγάλο βαθμό. Ο λόγος αρκετών εκφωνητών είναι απλοϊκός και τα πρόσωπα που διαλέγονται κάνουν αρκετά εκφραστικά λάθη.
- ❖ Ο λόγος των διαφημίσεων επιδιώκοντας τον εντυπωσιασμό των θεατών-ακροατών, παραβιάζει τους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες, αλλοιώνει την ελληνική προφορά, χρησιμοποιεί ξένες λέξεις.
- ❖ Η αδιαφορία για μελέτη βιβλίων.
- ❖ Η υποτίμηση του ελληνικού πολιτισμού και η ξενομανία.
- ❖ Η γλώσσα είναι ένα μέσο με το οποίο οι νέοι περιφρονούν αρχές και αξίες και εκδηλώνουν το νεωτεριστικό τους πνεύμα.
- ❖ Μοναξιά – περιορισμός διαπροσωπικών σχέσεων.

ΓΛΩΣΣΟΜΑΘΕΙΑ

Γλωσσομάθεια είναι η επαρκής γνώση μιας ή περισσότερων ξένων γλωσσών.

ΑΙΤΙΑ ΓΛΩΣΣΟΜΑΘΕΙΑΣ

- ❖ Επικοινωνία με άλλους λαούς και πολιτισμούς.
- ❖ Κατανόηση του τρόπου σκέψης και ζωής τους.
- ❖ Ευκολότερη επικοινωνία.
- ❖ Ευκολότερη εύρεση εργασίας – επαγγελματική σταδιοδρομία.
- ❖ Σπουδές και μεταπτυχιακά στο εξωτερικό.
- ❖ Ενημέρωση από ξένη βιβλιογραφία, συμμετοχή σε συνέδρια.
- ❖ Ενημέρωση για τα διεθνή γεγονότα από ξένα ΜΜΕ.
- ❖ Ταξίδια στο εξωτερικό.

Κατανόηση στίχων ξένων τραγουδιών, μελέτη έργων ξένης λογοτεχνίας από το πρωτότυπο.